

Павленко В. О.

ORCID ID <http://orcid.org/0000-0003-0888-2485>

Кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри легкої атлетики
Харківської державної академії фізичної культури
(Харків, Україна) E-mail: pavlenko102@ukr.net

Павленко Є. Є.

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-7204-1475>

Старший викладач
Національного фармацевтичного університету
(Харків, Україна) E-mail: elenapavlenko102@gmail.com

ЗНАЧЕННЯ ЗРОСТАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СВІДОМОСТІ ОСВІТНЬОГО РІВНЯ ПРАЦІВНИКІВ ГАЛУЗІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті обґрунтовано значення рівня професійної свідомості. Визначена суспільна значимість фізичного виховання у свідомості громадськості, навчальних інституцій та визначені шляхи формування індивідуального відношення до підвищення професійної кваліфікації.

Мета роботи: виявити суспільну значущість рівня професійної свідомості. Освітній рівень працівників галузі фізичної культури спрямувати на удосконалення системи фізичного виховання в закладах освіти. Знання та уміння застосовувати на повноцінний фізичний розвиток учнівської та студентської молоді, формування життєво необхідних рухових навичок.

Методологія. Дослідження компетентностей на основі аналізу загальної та спеціальної літератури з фізичного виховання. Визначити основні шляхи зростання освітнього рівня та індивідуального відношення до підвищення професійної кваліфікації. Кваліфікація визначається рівнем формування нових професійних компетентностей, засвоєння інноваційних форм, методів за засобів навчання. Необхідний рівень освіти досягається набуттям досвіду, формування змісту навчання. Підвищення професійної кваліфікації викладача досягаються шляхом оновлення та розширення знань в науково-дослідній та організаційно-управлінській діяльності. Компетентність визначається здатністю людини діяти на основі отриманих знань при чому не тільки під час навчання у вищому педагогічному закладі, а знань отриманих протягом життя.

Наукова новизна. Наведена кваліфікаційна характеристика фахівців фізичного виховання у сфері освіти. Визначені основні шляхи зростання освітнього рівня. Сучасні напрацювання свідчать про те, що діяльність викладача базується на дослідницьких елементах, які застосовуються на практиці. Методична робота і наукове дослідження повинні бути об'єднані в одному процесі та направлені на остаточний результат. Реформування системи освіти передбачає пошук нових підходів, які направлені на зростання освітнього рівня працівників, їхньої кваліфікації, фізичних та розумових здібностей, формування компетентності та професійної свідомості.

Ключові слова: професійна компетентність, професійна свідомість, фізичне виховання.

Постановка проблеми. В умовах розбудови українського суспільства система освіти безперервно розвивається, де значну роль мають відігравати фізична культура і спорт, як складники загальнонародської культури та соціальної політики.

Освіта – один із найбільших секторів суспільства, у якому працюють і здобувають освіту близько 9 мільйонів осіб. Дотримуючись загальноприйнятого твердження, що фізична культура є однією зі складових частин гармонійного розвитку особистості, важливо за основу діяльності самої особистості брати рівень професійної свідомості.

Актуальність роботи. Дослідження професійної свідомості дає можливість оцінити чинну систему фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи з позиції не тільки її керованості державними органами, але й відповідності потребам особистості.

Система фізичного виховання учнівської та студентської молоді передбачає реалізацію завдань, спрямованих на повноцінний фізичний розвиток, формування та реалізацію знань і вмінь, життєво необхідних рухових навичок. Суспільна значущість фізичного виховання у свідомості громадськості, навчальних інституцій відіграє головну роль у формуванні індивідуального відношення фахівця до підвищення професійної кваліфікації.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Для реформування або покращення системи освіти в Україні ведеться пошук нових підходів, які направлені на зростання освітнього рівня працівників, їхньої кваліфікації, фізичних та розумових здібностей, формування компетентності та професійної *свідомості*.

Діяльність викладача з позицій професійного вдосконалення досліджують вітчизняні та зарубіжні автори І. Зязюн, Н. Базилевич, Т. Дмитренко, С. Даттон, Р. Линн, В. Келлер що розкривають сутність педагогічної діяльності і майстерності викладача [4].

Наукові дослідження направлені на пошук оптимальної відповідності між сформованими традиціями, принципами й новими віяннями, пов'язаними зі надолуженням та поступовим зростанням освітнього рівня працівників.

Мета. Виявити суспільну значущість рівня професійної свідомості.

Методологія. Визначити основні шляхи зростання освітнього рівня та індивідуального відношення до підвищення професійної кваліфікації. Дослідження компетентностей на основі аналізу загальної та спеціальної літератури з фізичного виховання.

Наукова новизна. Сучасні напрацювання свідчать про те, що діяльність викладача базується на дослідницьких елементах, які застосовуються на практиці. Методична робота і наукове дослідження повинні бути об'єднані в одному процесі та направлені на остаточний результат.

Результати дослідження. Стандартизація освіти України передбачає професійну підготовку викладачів, а саме фахівців фізичного виховання на умовах професійного розвитку особистості. З метою удосконалення організації та підвищення ефективності викладачів з фізичного виховання закладів вищої освіти необхідно привести до відповідності кваліфікаційні характеристики.

Кваліфікація визначається рівнем формування нових професійних компетентностей, засвоєння інноваційних форм, методів за засобів навчання. Необхідний рівень освіти досягається набуттям досвіду, формування змісту навчання.

Підвищення професійної кваліфікації викладача досягаються шляхом оновлення та розширення знань в науково-дослідній та організаційно-управлінській діяльності.

Компетентність визначається здатністю людини діяти на основі отриманих знань при чому не тільки під час навчання у вищому педагогічному закладі, а знань отриманих протягом життя.

Компетентність полягає у системному розумінні всіх проблем, пов'язаних з діяльністю, вміння планувати свою діяльність, яка спрямовується на охоплення тематики навчального семестру, здатність скоординувати процес навчання чітко окреслити суть та етапи завдання.

До головних складових компетентності педагогічних працівників відносять: професійну, комунікативну, інноваційну, правову.

За поглядами Н. Баловсяк, С. Сисоєвої професійна компетентність характеризується рівнем знань, умінь, здібностей, результатів практичної діяльності, системою засобів та методів, які застосовуються для досягнення високих результатів у професійній діяльності. Компетентність викладача – здатність виконувати професійну діяльність на найвищому рівні майстерності [6].

У цілому професіонала можна схарактеризувати як людину, яка: опановує нормами за фахом професійної діяльності у мотиваційній і оперативних аспектах; результативно, з високою продуктивністю здійснює свою трудову діяльність; слідує високим стандартам, досягаючи майстерності, має розвиненим професійною цілеспрямованістю, прагне до розвитку своєї особистості та індивідуальності засобами професії, збагачує досвід професії оригінальним творчим внеском, сприяє підвищенню соціального престижу даної професії в суспільстві.

Формування професійної компетентності представляється, як інтегрована система професійних особистісних якостей. Процес формування відбувається поступово завдяки застосуванню інтерактивних технологій підвищуючи рівень відповідних здібностей. У цілому опанування специфікою професії, професійними позиціями, її гуманістичною спрямованістю, плюс володіння високими зразками праці (майстерність), плюс пошук нового (новаторство).

Комунікативна компетентність. Комунікативна компетенція – це набутий досвід викладача, що дозволяє будувати контакт при спілкуванні з іншими людьми. Здатність викладача розв'язувати проблеми на комунікаційній основі. Комунікативна компетенція важливий комплексний набір мовних і немовних засобів безпосередньо для процесу спілкування.

Формування комунікативної компетентності викладача має бути спрямоване на розвиток комплексного застосування мовних засобів спілкування, засвоєння вміння спілкування на основі мовлених умінь і навичок.

Однією з форм виховання культури мовленнєвого спілкування є використання соціально-психологічного тренінгу. Соціально-психологічні стереотипи формують знання, уміння і навички конструктивного спілкування вважає З. П. Сергеева [5]. Тренінг сприяє адекватній орієнтації викладача в самому собі, допомагає виявити власний психологічний потенціал, ситуаційний потенціал партнера, колективу. Спроможність ефективно взаємодіяти та переносити набутий досвід під час навчання та виховання в реальне життя.

Тренінг розглядається як багатофункціональний метод психологічного впливу на людину з метою навчання, розвитку професійно важливих якостей і властивостей, особистісних характеристик, зазначає О. Тюття [7].

Інноваційна компетентність. Інновація означає введення нових форм і методів навчання та виховання, завжди перевіреного на практиці запропонованих змін. Інноваційна компетентність викладача означає поінформованість про інноваційні педагогічні напрацювання, володіння їх змістом та методикою, особиста переконаність у застосуванні у тому чи іншому випадку.

Інновації є результатом практичних (експериментальних) перевірок наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих новаторів, які відмовляються від штампів та стереотипів. До особистих характеристик відносять професійну підготовленість до інноваційної діяльності (дослідні знання, вміння, навички), професійна придатність до інноваційної діяльності (мотиви, професійно значущі якості, індивідуально-психологічні особливості), професійний досвід і ефективність викладання предмету фізична культура (якість, результативність, обізнаність вчителя).

Інноваційна педагогічна діяльність за висновками Л. Мільто вищий рівень педагогічної майстерності викладача. Педагогічна майстерність розглядається як прояв найвищої форми активності особистості викладача, що базується на гуманізмі й розкривається в ефективному використанні методів і засобів [2].

І. Зязюн розглядає педагогічну майстерність як високий рівень професіоналізму викладача і звертає увагу на те, що на рівні досягнення майстерності виникає особлива властивість професійної діяльності, виражена здатністю інтегруватися з професійним досвідом, науковою інформацією, перетворюючи її на засіб розв'язання професійних задач. «Майстерність – це особливий стан, який дає рівень професійної свободи вчителю, педагогу, вихователю, керівникові навчального закладу, визначаючи межі можливого і внутрішньо дозволеного в педагогічній реальності» [1].

Правова компетентність. Правова компетентність викладача базується на знаннях з теорії права, правового виховання студентів, достатньому рівні правової грамотності та навичок практичного застосування знань і умінь.

Правова компетентність дає викладачу чіткі та зрозумілі критерії як юридично правильно діяти в кожному конкретному випадку.

Модернізації вищої освіти в Україні передбачає підвищення рівня правових знань, визначення студентом чіткого й грамотного ставлення до права і закону

Викладач, якій володіє достатнім рівнем правової освіченості, має можливість самостійно приймати рішення що відноситься до правової компетенції, здатний використати свій творчий потенціал на духовний, фізичний розвиток і самовдосконалення засобами фізичного виховання та спорту.

Розв'язання проблеми формування компетентності та професійної *свідомості* полягає у переорієнтацію загальної системи підготовки фахівця з урахуванням компонентів професійної свідомості, що проявляються у функціях свідомості рис. 1.

Рис 1. Функція свідомості

Так, пізнавальна функція свідомості проявляється в накопиченні професійних знань, не тільки з особистого досвіду, але й здобуті практиками, науковцями галузі фізичної культури; регулятивна (управлінська) – свідомість регулює діяльність людини відповідно до його потреб, забезпечує розмірність мети й реальних засобів її регуляції, упорядковує дії людини; прогностична – особисте надбання, діапазон можливостей при плануванні професійної кар'єри; рефлексивна – здатність викладача визначити значення, сенс діяльності, спосіб регуляції людини своєї поведінки; комунікативна функція свідомості – сукупність індивідуальних якостей та характеристик направлених на спілкування з іншими людьми через мову, технічні засоби.

Знання – сукупність інформації з дисципліни фізична культура, засоби і методи впровадження в педагогічний процес.

Ставлення – суб’єктивне переживання людиною відношення до подій, накопичення емоцій та почуттів.

Цілеспрямованість діяльності – спроможність людини до постановки та досягнення мети. Подолання перешкод, прояв вольового характеру.

Самосвідомість – здатність людини до пізнання самої себе. Спроможність самооцінки можливостей та визначення рівня домагань рис. 2.

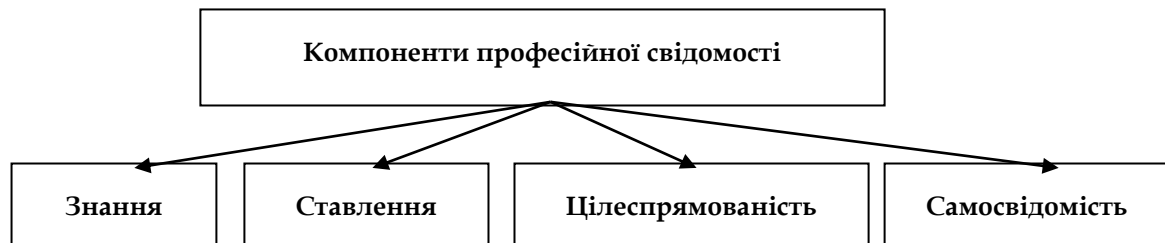

Рис 2. Компоненти професійної свідомості

Суспільна значимість фізичного виховання визначається сукупними показниками рівня здоров’я людей, розвитку фізичних здібностей та спортивної майстерності. Одним з основних показників рівня розвитку системи фізичного виховання країни – це ступінь проникнення фізичної культури в повсякденний побут населення нашої країни а також наявність відповідної матеріальної бази для систематичних занять [3].

Висновки. 1. На основі проведених досліджень обґрунтовано значення професійної свідомості, зроблено аналізу загальної та спеціальної літератури з фізичного виховання, вивчення наукових досліджень з даного питання.

2. Виявлено суспільну значимість фізичного виховання, визначені шляхи підвищення професійної кваліфікації викладача та формування індивідуального відношення до підвищення професійної кваліфікації.

3. Подальші дослідження плануються визначити головні складові професійної компетентності педагогічних працівників, які характеризують становлення особистості та індивідуальності професіонала.

4. Успішне зростання освітнього рівня фахівців фізичного виховання можливе за умови спрямовання активізації пізнавальної та практичної діяльності у сфері освіти.

References

1. Зязюн І. А. Особистісно-авторське відтворення вчителем досвіду педагогічної майстерності і його діагностика. *Професійно-технічна освіта*. Київ. 2007. № 1. С. 9–10.
Zyazyun, I. A. (2014). Osobistisno-avtorske vidtvorennya vchitelem dosvidu pedagogichnoї maysternosti i yogo diagnostika [Personal-author’s reproduction by the teacher of pedagogical skill experience and its diagnostics]. *Profesiyno-tehnichna osvita – Vocational and technical education*, Kyiv, Ukraine. 1, 9-10.
2. Мільто Л. О. Інноваційна педагогічна діяльність як вищий рівень педагогічної майстерності вчителя. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журн.* Суми: Сум. держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. 2014. № 4. С. 356–365.
Mילו, L. O. (2014). Innovatsiyna pedagogichna diyalnist yak vischiiy riven pedagogichnoї maysternosti vchitelya [Innovative pedagogical activity as the highest level of teacher’s pedagogical skill]. *Pedagogichni nauki: teoriya, istoriya, innovatsiyini tehnologii – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies: scientific journal*, 4, 356–365.
3. Ковальчук Г. П., Присакар В. В. Педагогіка фізичної культури: Навчальний посібник. Кам’янець-Подільський: Видавець ПП Зволейко Д.Г., 2012. 424 с.
Kovalchuk, G. P., & Prisakar, V. V. (2012). Pedagogika fizichnoї kulturi: Navchalniy posibnik [Physical education pedagogy]. Kam’yanets-Podilskiy, Ukraine: Vidavets PP Zvoleyko D.G.
4. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд.: І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко та ін. Київ: Вища школа, 2006.
Pedagogichna maysternist: Hrestomatiya: Navch. Posib (2006). [Pedagogical skills]. Kyiv, Ukraine: Vischa shkola.
5. Сергеева З. П. Забезпечення розвитку комунікативної компетентності студентів в процесі організації занять психотренінгу комунікативності: *матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Хмельницький, 14–15 травня 2010 р.*
Sergeeva, Z. P. (2010). Zabezpechennya rozvitku komunikativnoї kompetentnosti studentiv v protsesi organizatsii zanyat psihotreningu komunikativnosti [Ensuring the development of students’ communicative

competence in the process of organizing communicative psycho-training sessions]: *materiali Vseukrainskoi naukovo-praktichnoi konferentsii*. Hmelniyskiy, Ukraine.

6. Сисоєва С. О. Інформаційна компетентність фахівця: технології формування. Чернівці: «Технодрук», 2006. 208 с.
Sisoeva, S. O. (2006). *Informatsiyana kompetentnist fahivtsya: tehnologii formuvannya* [Information competence of the specialist: formation technologies]. Chernivtsi, Ukraine: «Tehnodruk».
7. Тюптя О. Комунікативна компетентність особистості. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник. Київ: Контекст, 2000. 336 с.
Tyuptya, O. (2000). *Komunikativna kompetentnist osobistosti* [Communicative competence of the individual]. Kyiv, Ukraine: Kontekst.

Pavlenko V.

ORCID <http://orcid.org/0000-0003-0888-2485>

Ph.D. in Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Department of Athletics, Head of Department,
Kharkiv State Academy of Physical Culture
(Kharkiv, Ukraine) E-mail: pavlenko102@ukr.net

Pavlenko Ye.

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-7204-1475>

Senior Lecturer of the National Pharmaceutical University
(Kharkiv, Ukraine) E-mail: elenapavlenko102@gmail.com

THE IMPORTANCE OF PROFESSIONAL CONSCIOUSNESS GROWTH OF EMPLOYEES' EDUCATIONAL LEVEL IN THE PHYSICAL CULTURE INDUSTRY

The article substantiates the importance of the level of professional consciousness. The social importance of physical education in the minds of the public, educational institutions and the ways of forming an individual attitude towards professional development are determined.

The purpose of the work is to reveal the social significance of the level of professional consciousness. To direct the educational level of employees of the field of physical culture to the improvement of the system of physical education in educational establishments. Knowledge and ability to apply to full physical development of student and student youth, formation of vital motor skills.

Methodology. Competence research based on analysis of general and specialist literature on physical education. Identify the main ways to increase educational attainment and individual attitude to professional development. Qualification is determined by the level of formation of new professional competences, mastering of innovative forms, methods by means of training. The necessary level of education is achieved by gaining experience, forming the content of learning. Improvement of professional qualification of the teacher is achieved by updating and expanding the knowledge in research and organizational-managerial activity. Competence is determined by the ability of a person to act on the basis of acquired knowledge, and not only during higher education, higher learning.

Scientific novelty. The qualification characteristic of the specialists of physical education in the sphere of education is given. The main ways of increasing the educational level are identified. Current developments, however, indicate that the activity of the teacher is based on the research elements that are used in practice. Methodical work and scientific research should be combined in one process and aimed at the final result. The reform of the education system requires the search for new approaches aimed at increasing the educational level of employees, their qualifications, physical and mental abilities, the formation of competence and professional awareness.

Keywords: professional competence, professional consciousness, physical education.

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор **К. В. Мулик**